

CỦNG CỐ VÀ PHÁT TRIỂN CÁC TRUNG TÂM HỌC TẬP CỘNG ĐỒNG NHẪM ĐẨY MẠNH VIỆC XÂY DỰNG XÃ HỘI HỌC TẬP Ở VIỆT NAM

• ThS. BÙI TRỌNG TRÂM

UBND huyện Đông Hưng, Thái Bình

Đẩy mạnh xã hội hóa giáo dục (XHHGD), xây dựng cả nước trở thành một xã hội học tập (XHHT) là chủ trương lớn của Đảng, Nhà nước. Điều này được thể hiện qua Nghị quyết số 05/2005/NQ-CP ra ngày 18/4/2005 của Chính phủ về đẩy mạnh XHHGD, y tế, văn hóa, thể dục thể thao và Quyết định số 112/2005/QĐ-TTg ra ngày 18/05/2010 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Đề án “Xây dựng xã hội học tập giai đoạn 2005-2010”. Sau 3 năm thực hiện Nghị quyết và Quyết định nói trên, phong trào xây dựng cả nước thành 1 XHHT đã có những bước phát triển mạnh mẽ trên cả 2 phương diện số lượng và chất lượng. Ngày 22/6/2010 Thủ tướng Chính phủ đã ký Quyết định số 927/QĐ-TTg về việc thành lập Ban chỉ đạo quốc gia xây dựng xã hội học tập giai đoạn 2011-2020. Mô hình XHHT ở các xã, phường, thị trấn (gọi tắt là cơ sở) đã hình thành và phát triển mạnh mẽ trong cả nước dưới các hình thức khác nhau nhưng điển hình nhất, đóng vai trò nòng cốt là sự hình thành các trung tâm học tập cộng đồng (TTHTCĐ) ở cơ sở. Tính tới nay, gần 10.000 TTHTCĐ trong cả nước đã ra đời, hoạt động có chất lượng và hiệu quả thiết thực. Một số địa phương, tỉnh thành có 100% xã, phường, thị trấn đã thành lập được TTHTCĐ. Điển hình cho sự thành công trong việc xây dựng XHHT là các tỉnh Thái Bình, Nghệ An, TP Hồ Chí Minh...

Với mục tiêu tiếp tục nhân rộng và nâng cao chất lượng hiệu quả hoạt động của các TTHTCĐ, ngày 24/3/2008 Bộ trưởng Bộ GD&ĐT đã ra quyết định số 09/2008/QĐ-BGDĐT ban hành Quy chế tổ chức và hoạt động của TTHTCĐ tại xã, phường, thị trấn. Việc ban hành nhiều nghị Quyết, quyết định như đã nêu cho thấy vấn đề xây dựng XHHT thông qua việc thành lập và phát triển các

TTHTCĐ là một chủ trương mang tính chiến lược của Đảng, Nhà nước.

1. Sự quan tâm của cấp ủy Đảng, chính quyền các xã, phường, thị trấn đối với sự phát triển của các TTHTCĐ

Nhìn lại sự hình thành và phát triển của các TTHTCĐ tại cơ sở ở nhiều địa phương trong thời gian qua có thể thấy, bên cạnh một số thành tích, kết quả đạt được còn có rất nhiều khó khăn bất cập trong việc tổ chức các hoạt

TT	Nội dung điều tra	Mức độ	Tỉ lệ (%)
01	Sự quan tâm của cấp ủy Đảng, chính quyền cơ sở	Rất quan tâm	30
		Quan tâm	53
		Ít quan tâm	12
		Không quan tâm	5
02	Đội ngũ CB-GV của TTHTCĐ	Mạnh, hoạt động hiệu quả	7
		Bình thường, hoạt động đạt yêu cầu	48
		Yếu, hoạt động thiếu hiệu quả	45
03	Cơ sở vật chất, kinh phí hoạt động của TTHTCĐ	CŞVC đầy đủ, kinh phí dồi dào	0
		CŞVC chưa đầy đủ, kinh phí tạm đủ	39
		CŞVC rất thiếu thốn, kinh phí rất thiếu	61
04	Tài liệu bồi dưỡng, sách tham khảo của TTHTCĐ	Nhiều sách, chủng loại phong phú	11
		Không nhiều sách, chủng loại tương đối phong phú	36
		Rất ít sách, chủng loại nghèo nàn	53

động của các TTHTCĐ. Thực trạng hoạt động và phát triển của các TTHTCĐ được rút ra từ việc khảo sát, điều tra, đánh giá mô hình hoạt động của TTHTCĐ tại tỉnh Thái Bình, một trong số các tỉnh có thành tích tốt nhất trong cả nước về việc xây dựng XHHT thông qua mô hình TTHTCĐ. Một cuộc điều tra đã được tiến hành trong năm 2009 ở 10 TTHTCĐ, mỗi TTHTCĐ 20 người bao gồm giám đốc trung tâm, cán bộ xã có liên quan và các thành viên của TTHTCĐ. Một phần kết quả điều tra được thể hiện trong bảng số liệu trên.

Qua bảng số liệu trên và từ thực tiễn có thể thấy: 83% số người được điều tra đánh giá ở 2 mức quan tâm và rất quan tâm cho thấy việc xây dựng, phát triển các TTHTCĐ để đẩy mạnh xây dựng XHHT đã nhận được sự quan tâm của cấp ủy Đảng, chính quyền ở cơ sở. Kết quả điều tra cũng cho thấy một số cơ sở đã ra được những nghị quyết quan trọng liên quan đến sự hình thành và phát triển các TTHTCĐ. Tuy nhiên, do nhận thức chưa đầy đủ về vai trò, tầm quan trọng của TTHTCĐ đối với việc xây dựng XHHT trong công cuộc CNH-HĐH đất nước nên sự quan tâm nói trên là chưa đủ, chưa đúng mức. Sự lãnh đạo, chỉ đạo của cấp ủy Đảng, chính quyền với hoạt động của TTHTCĐ chưa sát sao, chưa quyết liệt dẫn tới các TTHTCĐ hoạt động chưa thực sự hiệu quả, chưa đáp ứng chức năng, nhiệm vụ của mình.

2. Việc thực hiện các chức năng, nhiệm vụ của TTHTCĐ

TTHTCĐ có 4 chức năng: giáo dục; thông tin, tư vấn; phát triển cộng đồng và liên kết phối hợp.

* *Chức năng giáo dục:* Với nòng cốt là hội khuyến học ở cơ sở, có thể nói, các TTHTCĐ đã thực hiện khá tốt chức năng này. Các TTHTCĐ đã mở được nhiều lớp xóa mù chữ, tái mù, bổ túc văn hóa, các lớp tập huấn, các chuyên đề chuyển giao khoa học kĩ thuật. Tuy vậy, trong quá trình thực hiện chức năng này các TTHTCĐ gặp rất nhiều khó khăn trong việc mở các lớp dạy nghề, phổ biến kinh nghiệm tăng thu nhập vì thiếu cơ sở vật chất (CSVG), đội ngũ giáo viên dạy nghề có chuyên môn hay các báo cáo viên có kinh nghiệm làm kinh tế giỏi...

* *Chức năng thông tin, tư vấn:* Các TTHTCĐ đã làm tốt công tác tư vấn, giải đáp những vấn đề mà nhân dân quan tâm, thắc mắc, nhất là các chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước, của địa phương. Với sự đầu tư kinh phí của Nhà Nước và của địa phương, các TTHTCĐ đã xây dựng được tủ sách dùng chung. Tuy nhiên, do nguồn kinh phí hạn hẹp nên tủ sách này rất nghèo nàn về đầu sách và chất lượng sách. Việc cung cấp thông tin cho nhân dân thông qua TTHTCĐ, về cơ bản, chưa thực hiện được do sự cập nhật thông tin của trung tâm rất chậm, việc ứng dụng công nghệ thông tin vào công tác quản lí, hoạt động của trung tâm cũng chưa thực hiện được.

* *Chức năng phát triển cộng đồng:* Trong việc thực hiện chức năng này thì thành công nhất của các TTHTCĐ là tổ chức các buổi mít tinh, hội họp nhân các ngày lễ lớn. Các TTHTCĐ cũng đã tổ chức rất thành công các hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể dục thể thao nhằm duy trì, giữ gìn bản sắc dân tộc, tạo sự hiểu biết, đoàn kết gắn bó giữa các thành viên trong cộng đồng dân cư. Bên cạnh thành công đã nêu thì hạn chế của việc thực hiện chức năng này là việc tổ chức các câu lạc bộ sở thích, các buổi sinh hoạt, tọa đàm, trao đổi chưa nhiều, chưa thành nếp và chưa thu hút được đông đảo các tầng lớp nhân dân tham gia vì nghèo nàn về nội dung, đơn điệu về hình thức, chưa có kinh nghiệm tổ chức.

* *Chức năng liên kết:* Phần lớn các TTHTCĐ đều chưa thực hiện được chức năng này. Đó là liên kết, phối hợp tất cả các hoạt động của các ban ngành, đoàn thể để tránh chồng chéo, lãng phí và phối hợp thực hiện các dự án trong cũng như ngoài cộng đồng.

3. Thực trạng đội ngũ, cơ sở vật chất, kinh phí hoạt động và tài liệu bồi dưỡng ở các TTHTCĐ

* *Về đội ngũ:* Do TTHTCĐ không phải cơ quan nhà nước, không thuộc ngành GD&ĐT quản lí nên không có biên chế CB-GV. Về đội ngũ, các TTHTCĐ do các xã, phường, thị trấn quản lí nên ban giám đốc, cán bộ, GV của trung tâm đều là kiêm nhiệm. Trong đó, giám đốc là cán bộ của UBND xã, phường, thị trấn được cấp ủy cử sang. Do đó, giám đốc và những thành viên này còn nhiều hạn chế về trình độ,

chưa được đào tạo bài bản, họ chỉ mới qua 1 số lớp bồi dưỡng ngắn ngày nào đó. Với đội ngũ như đã nêu thì rất khó cho việc quản lí, tổ chức hoạt động ở các TTHTCĐ. Một vấn đề khác cũng rất quan trọng đó là đội ngũ nói trên không được trả lương, họ chỉ nhận được một khoản phụ cấp rất ít ỏi, mang tính tượng trưng. Điều này không tạo được động lực, tâm huyết cho họ làm việc hay cống hiến.

** Về cơ sở vật chất, kinh phí hoạt động:*

- Các TTHTCĐ không được cấp đất để xây dựng trụ sở một cách riêng biệt. Đa phần các TTHTCĐ là cơ sở đi mượn hay tận dụng như phòng họp của thôn, tổ dân phố... CSV, phòng đọc, trang thiết bị của các TTHTCĐ rất thiếu thốn và lạc hậu.

- Kinh phí hoạt động với số tiền Nhà nước cấp khoảng trên 10 triệu 1 năm và kinh phí do địa phương hỗ trợ có thể nói như "muối bỏ bể" so với nhu cầu tối thiểu cần có.

** Về tài liệu bồi dưỡng:* Do TTHTCĐ là một mô hình giáo dục mới đưa vào hoạt động trong thời gian chưa được 10 năm, với hiệu quả chưa cao, với nhận thức của đội ngũ lãnh đạo các cấp như đã nêu ở trên thì việc các TTHTCĐ rơi vào tình trạng thiếu tài liệu một cách nghiêm trọng là điều dễ hiểu. Trước tình hình đó, với sự giúp đỡ của phòng GDTX sở GD&ĐT Thái Bình, các TTHTCĐ đã có tài liệu để tập huấn, bồi dưỡng cho người học. Tuy nhiên, số lượng và chất lượng của tài liệu chưa thực sự đáp ứng được nhu cầu của người được bồi dưỡng.

4. Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động của các TTHTCĐ

Với việc khảo sát, phân tích hoạt động ở các TTHTCĐ như đã nêu có thể thấy, với thực trạng này, các TTHTCĐ sẽ không đáp ứng được yêu cầu đặt ra của việc xây dựng XHHT ở Việt Nam trong thời gian tới. Muốn củng cố và phát triển các TTHTCĐ, đẩy mạnh việc xây dựng xã hội học tập chúng ta cần tập trung làm tốt một số giải pháp sau:

4.1. Nâng cao nhận thức, trách nhiệm của cấp ủy, chính quyền và các ban ngành đoàn thể các cấp đối với việc xây dựng và phát triển các TTHTCĐ

Nhận thức đúng sẽ cho những hành động đúng. Hệ thống chính trị nhà nước ta thực hiện

theo cơ chế: "Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lí, nhân dân làm chủ". Do vậy, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của cấp ủy, chính quyền và các ban ngành đoàn thể các cấp có ý nghĩa rất quan trọng quyết định đến sự tồn tại và phát triển của TTHTCĐ. Muốn vậy, cần:

- Làm tốt công tác tư tưởng để nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các cấp, các ngành từ tỉnh tới huyện đến cơ sở;

- Tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy Đảng, sự quản lí của Nhà nước với việc xây dựng TTHTCĐ;

- Xây dựng cơ chế phối hợp liên ngành, các tổ chức xã hội tham gia vào việc xây dựng TTHTCĐ của địa phương;

- Trách nhiệm của ngành giáo dục trong việc xây dựng TTHTCĐ;

- Tăng cường vai trò của hội khuyến học các cấp.

4.2. Củng cố TTHTCĐ xã, phường, thị trấn; thành lập TTHTCĐ thôn

- Phòng GDTX sở GD&ĐT, các TTGDTX, ngành GD&ĐT huyện phối hợp với cấp ủy, chính quyền địa phương duyệt cụ thể việc xây dựng kế hoạch hoạt động của TTHTCĐ, chú trọng việc mở lớp dạy nghề cho nhân dân lao động, mở các lớp chuyên đề phát triển sản xuất, chăn nuôi, nuôi trồng thủy sản, đẩy nhanh tốc độ tăng trưởng kinh tế ở mỗi gia đình. Tổ chức các lớp học theo thời vụ, các chuyên đề theo sự chỉ đạo chung của tỉnh, huyện, mỗi một chuyên đề, một lớp học có quy định cụ thể đối tượng, thời gian học, kiểm tra đánh giá hoặc viết thu hoạch, có thể thực hành sau mỗi kì, mỗi chuyên đề và bổ khuyết kịp thời để rút kinh nghiệm chung...

- Kiên toàn ban quản lí, ban giám đốc TTHTCĐ và các giảng viên, báo cáo viên là người có uy tín được nhân dân thừa nhận, tán thành thông qua thăm dò lấy ý kiến trực tiếp hoặc gián tiếp. Cán bộ giảng dạy là giáo viên, giảng viên của xã, huyện, tỉnh được bố trí tùy theo từng chuyên đề. Tăng cường năng lực, uy tín của giám đốc TTHTCĐ; phấn đấu giám đốc phải đạt được 5 tiêu chuẩn: Có thời gian dành cho trung tâm; có tâm huyết với công việc; có kinh nghiệm tổ chức, chỉ đạo hoạt động của trung tâm; có trình độ và có uy tín với nhân dân, được nhân dân tín nhiệm.

- Xây dựng các trung tâm tiêu biểu cho cụm

xã, phường, thị trấn. Từng bước thành lập các TTHTCĐ thôn, tổ dân phố. Đối với các TTHTCĐ thôn làng mới thành lập ban đầu nhà nước hỗ trợ mua sắm toàn bộ trang thiết bị phục vụ cho dạy và học; hàng năm vẫn đầu tư theo quy định như TTHTCĐ xã, thị trấn.

- Tổ chức biên soạn tài liệu bồi dưỡng, tập huấn cho các TTHTCĐ mang tính đón đầu bằng cách huy động chất xám của các sở, ban ngành trong tỉnh.

4.3. Tăng cường kinh phí hoạt động, CSVC cho các TTHTCĐ

- Kinh phí ngân sách huyện, tỉnh hàng năm hỗ trợ cho các TTHTCĐ xã, thị trấn 10 triệu/năm; ngân sách xã, thị trấn hỗ trợ 5 triệu/năm; kinh phí cộng đồng đóng góp 25 triệu/năm dùng để chi cho các hoạt động của trung tâm gồm nước uống phục vụ lớp học, giảng viên, báo cáo viên, tăng cường mua sắm thêm CSVC loa đài, tăng âm, thiết bị phục vụ cho lớp học. Tổng số kinh phí chi bình quân hàng năm do ngân sách hỗ trợ TTHTCĐ từ 70- 80 triệu đồng/ năm. Số kinh phí trên là không nhỏ nhưng so với hoạt động của 1 TTHTCĐ, đáp ứng các chức năng, nhiệm vụ của TT thì số kinh phí trên là rất thấp. Điều này đòi hỏi cần có sự hỗ trợ kinh phí nhiều hơn nữa của tỉnh, huyện, địa phương và các tổ chức kinh tế, chính trị, xã hội và các nhà hảo tâm cho TTHTCĐ.

- Các xã, phường, thị trấn cần cấp đất để xây dựng các TTHTCĐ, tránh tình trạng đi mượn, đi thuê như hiện nay, không chủ động trong việc tổ chức hoạt động của các TTHTCĐ.

4.4. Xây dựng và cụ thể hoá các tiêu chí thi đua, khen thưởng đối với TTHTCĐ

Làm tốt công tác thi đua, khen thưởng là một hình thức kích thích sự vươn lên của mỗi cá nhân, tập thể. Việc tổ chức thi đua, khen thưởng đối với các TTHTCĐ ở Thái Bình nói riêng và các địa phương khác nói chung trong thời gian qua chưa được quan tâm, chú ý. Do đó, trong thời gian tới cần thực hiện công tác thi đua khen thưởng cho TTHTCĐ như các đơn vị khác của giáo dục địa phương.

4.5. Tăng cường công tác xã hội hóa để phát triển các TTHTCĐ

Một trong những lí do khiến TTHTCĐ chưa hoạt động có hiệu quả trong thời gian qua là thiếu kinh phí, thiếu nguồn nhân lực có chất

lượng...Để khắc phục tình trạng trên thì một trong các giải pháp có tính khả thi cao nhất là phải tăng cường công tác XHHGD nhiều hơn nữa. Thực hiện XHHGD nhằm hai mục tiêu lớn: Phát huy tiềm năng trí tuệ, vật chất trong nhân dân, huy động toàn xã hội chăm lo sự nghiệp giáo dục; tạo điều kiện để toàn xã hội, đặc biệt các đối tượng chính sách, người nghèo được hưởng thụ thành quả giáo dục ở mức độ ngày càng cao.

Tóm lại, xây dựng XHHT là một chủ trương đúng của Đảng, Nhà nước nhằm tạo điều kiện cho mọi người dân được học tập và học tập suốt đời. TTHTCĐ ra đời và phát triển góp phần rất lớn vào việc thực hiện xây dựng XHHT ở Việt Nam. Tuy nhiên với thực trạng hoạt động của các TTHTCĐ như hiện nay và để phong trào xây dựng XHHT có ý nghĩa thiết thực trong cuộc sống thì việc củng cố và phát triển các TTHTCĐ thông qua việc thực hiện 5 giải pháp trên là rất cấp thiết.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Nghị quyết số 05/2005/NQ-CP ra ngày 18/4/2005 của Thủ tướng Chính phủ về đẩy mạnh XHHGD, y tế, văn hóa, thể dục thể thao.
2. Quyết định số 112/2005/QĐ-TTg ra ngày 18/05/2010 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Đề án "Xây dựng xã hội học tập giai đoạn 2005-2010"
3. Quyết định số 927/QĐ-TTg ra ngày 22/6/2010 của Thủ tướng Chính phủ về việc thành lập Ban chỉ đạo quốc gia xây dựng xã hội học tập giai đoạn 2011-2020
4. Quyết định số 09/2008/QĐ-BGDĐT ra ngày 24/3/2008 của Bộ trưởng bộ GD&ĐT về việc ban hành Quy chế tổ chức và hoạt động của TTHTCĐ tại xã, phường, thị trấn.

SUMMARY

For socialization of education thousands of community learning centers (CLCs) have been established and developed. However there are still difficulties and discrepancies in the organization and operation of these CLCs. This article analyzes the situation and made 5 proposals for improving CLC operations.